

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та природокористування
Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

06-01-153М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять
та самостійної роботи

з навчальної дисципліни

«УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА»

*для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Економіка підприємства»
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
денної та заочної форми навчання*

Рекомендовано науково-
методичною радою з
якості ННІ економіки і
менеджменту
Протокол № 5
від 14 листопада 2023 р.

Рівне – 2023

Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Управління капіталом підприємства» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля» денної та заочної форми навчання [Електронне видання] / Нікитенко Д. В. – Рівне : НУВГП, 2023. – 13 с.

Укладач: Нікитенко Дмитро Валерійович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Відповідальний за випуск: Кушнір Н. Б. к.е.н., професор, завідувач кафедри економіки підприємства і міжнародного бізнесу.

Керівник групи забезпечення: Кузнєцова Т. В., к.е.н., професор.

Зміст

Вступ	3
1. Опис навчальної дисципліни	5
2. Структура навчальної дисципліни	5
3. Тематика практичних занять	6
4. Методи контролю	6
4.1. Контрольні заходи та засоби діагностики	6
4.2. Критерії оцінювання	6
4.3. Розподіл балів, які отримують студенти	7
5. Плани практичних занять	8
6. Методичні вказівки до самостійної роботи	12
7. Рекомендована література	13

© Д. В. Нікитенко, 2023
© НУВГП, 2023

Вступ

Шановні студенти! Навчальна дисципліна "Управління капіталом підприємства", до вивчення якої Ви приступаєте, є освітньою компонентою навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Економіка підприємства» спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля». Ця навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь щодо формування системи управління капіталом підприємства в межах загальної системи управління суб'єкта господарювання.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів освіти прагматичного мислення з позиції власника бізнесу або інвестора, що в поєднанні з належною теоретичною та практичною підтримкою буде сприяти підвищенню ефективності управління капіталом підприємства.

Цілями (завданнями) навчальної дисципліни є:

- усвідомлення сутності поняття капітал підприємства;
- розуміння цілей оцінки вартості підприємства;
- розуміння причин розбіжності значень ринкової капіталізації та фундаментальної вартості підприємства;
- вивчення методичного інструментарію оцінки капіталу підприємства;
- вивчення системи та механізму управління вартістю підприємства;
- вміння практичного застосування різних методів дохідного підходу для оцінки капіталу підприємства.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Управління капіталом підприємства»: навчальна дисципліна оснований на великій кількості базових понять та прийомів загальнотеоретичних і спеціальних дисциплін таких, як: «Економіка підприємства»; «Економічний аналіз»; «Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків»; «Планування і контроль на підприємстві». Дисципліна є обов'язковою для вивчення наступних дисциплін: «Економічне управління підприємством», «Управління потенціалом підприємства», а також для підготовки кваліфікаційної роботи.

Дисципліна забезпечує набуття та розвиток наступних програмних компетентностей:

- ЗК2 Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми
- ЗК6 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт
- СК1. Здатність розробляти та реалізовувати стратегію розвитку підприємницьких, торговельних структур.
- СК3. Здатність до ефективного управління діяльністю суб'єктів господарювання в сфері підприємництва та торгівлі.

- СК4. Здатність до вирішення проблемних питань і прийняття управлінських рішень у професійній діяльності.
- СК9. Здатність і готовність здійснювати управління (спрямування) торговельно-посередницькими, ринковими та економічними процесами, а також процесами збору, аналізу та поширення інформації стосовно діяльності підприємства.

У результаті вивчення дисципліни студент одержує наступні програмні результати навчання:

- ПР05. Вміти професійно, в повному обсязі й з творчою самореалізацією, виконувати поставлені завдання у сфері підприємництва та торгівлі.
- ПР06. Вміти розробляти та впроваджувати заходи для забезпечення якості виконуваних робіт і визначати їх ефективність.
- ПР09. Розробляти і приймати рішення, спрямовані на забезпечення ефективності діяльності суб'єктів господарювання у сфері підприємницької, торговельної діяльності.
- ПР10. Вміти вирішувати проблемні питання, що виникають в діяльності підприємницьких, торговельних структур за умов невизначеності та ризиків.

Пропоновані методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи допоможуть Вам краще зорієнтуватися у вивченні нормативного матеріалу для набуття компетентностей.

1. Опис навчальної дисципліни

Ступінь вищої освіти	магістр
Освітня програма	Економіка підприємства
Спеціальність	076 Підприємництво та торгівля
Рік навчання, семестр	1 рік навчання, 1 семестр
Кількість кредитів	3
Лекції:	14/2 год.
Практичні заняття:	16/8 год.
Самостійна робота:	60/80 год.
Курсова робота:	ні
Форма навчання	денна/заочна
Форма підсумкового контролю	залік

2. Структура навчальної дисципліни

Денна/заочна форма

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	в т.ч.			
		Л	П	ІНД	СР
МОДУЛЬ 1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ					
Змістовий модуль 1.					
<i>Теоретичні основи управління капіталом</i>					
Тема 1. Основи системного управління капіталом підприємства	12	2/1	2/-	-	8/11
Тема 2. Вартісна оцінка капіталу підприємства	12	2/1	2/1	-	8/10
Тема 3. Структура капіталу підприємства	12	2/-	2/1	-	8/11
<i>Всього змістовий модуль 1</i>	36	6/2	6/2	-	24/32
Змістовий модуль 2.					
<i>Особливості управління складовими капіталу підприємства</i>					
Тема 4. Управління активами підприємства	12	2/-	4/2	-	6/10
Тема 5. Управління грошовими активами	12	2/-	2/2	-	8/10
Тема 6. Управління власним та позиковим капіталом підприємства	10	2/-	2/1	-	6/9
Тема 7. Управління інвестиціями	12	2/-	2/1	-	8/11
<i>Всього змістовий модуль 2</i>	46	8/-	10/6	-	28/40
<i>Всього модуль 1</i>	82	14/2	16/8	-	52/72
МОДУЛЬ 2. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА					
<i>ІНДЗ</i>	8	-	-	8/8	-
<i>Усього годин</i>	90	14/2	16/8	8/8	52/72

3. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Тема 1. Основи системного управління капіталом підприємства	2	-
2	Тема 2. Вартісна оцінка капіталу підприємства	2	1
3	Тема 3. Структура капіталу підприємства	2	1
4	Тема 4. Управління активами підприємства	4	2
5	Тема 5. Управління грошовими активами	2	2
6	Тема 6. Управління власним та позиковим капіталом підприємства	2	1
7	Тема 7. Управління інвестиціями	2	1
Усього годин:		16	8

4. Методи контролю

4.1. Контрольні заходи та засоби діагностики

Поточний контроль знань студентів з навчальної дисципліни складається з наступних заходів:

- вибіркове усне опитування студентів з питань, що розглядаються на практичному занятті;
- розв'язок ситуаційних вправ;
- самостійно підготовлені реферативні виступи та повідомлення студентів за темою практичного заняття;
- контрольні роботи за темами навчальної дисципліни (8-10 тестів закритої форми з однією правильною відповіддю з 5-х можливих);
- Модульний контроль проходить у вигляді тестування. У тесті 20 запитань різної складності: рівень 1 – 20 запитань по 0,5 бали (10 балів), рівень 2 – 5 запитань по 1 балу (5 балів), рівень 3 – 1 завдання по 5 балів (5 балів). Усього 20 балів.

Проведення поточного та підсумкового контролю знань здобувачів, можливість подання апеляції регламентуються нормативними документами: <https://nuwm.edu.ua/strukturni-pidrozdili/navch-nauk-tsentr-nezaleznoho-otsiniuvannia-znan/dokumenty>.

4.2. Критерії оцінювання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності студента при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів з навчальної дисципліни «Управління капіталом підприємства», є:

- повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом

навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах;

- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результатів самостійної роботи студентів) проводиться у % від кількості балів, виділених на завдання, із заокругленням до цілого числа за наступними критеріями:

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

4.3. Розподіл балів, які отримують студенти

За вчасне та якісне виконання завдань здобувач денної форми навчання отримує такі обов'язкові бали:

- 40 балів за усні і письмові завдання на 8 практичних заняттях;
- 20 балів за індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- 20 балів за модуль 1
- 20 балів за модуль 2.

Разом – 100 балів.

За вчасне та якісне виконання завдань здобувач заочної форми навчання отримує такі обов'язкові бали:

- 40 балів за усні і письмові завдання на 4 практичних заняттях;
- 20 балів за індивідуальне навчально-дослідне завдання;
- 40 балів за підсумковий тест (залік).

Разом – 100 балів.

Результати навчання проставляються за двома шкалами (табл. 1). Позитивні оцінки виставляються тільки тим студентам, які виконали всі види навчальної роботи, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни і набрали за результатами поточного та підсумкового контролів не менше 60 балів.

Шкали оцінювання

Кількість набраних балів студентом	Оцінка за національною шкалою
90-100	«зараховано»
74-89	
60-73	
35-59	«незараховано» з можливістю повторного складання
1-34	«незараховано» з обов'язковим повторним курсом

5. Плани практичних занять**Модуль 1****Змістовий модуль 1****Теоретичні основи управління капіталом****Практичне заняття 1****Тема: Основи системного управління капіталом підприємства**

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План заняття:

1. Капітал, його сутність та складові. Джерела формування капіталу.
2. Складові власного капіталу та їх вартість
3. Принципи і напрямки використання капіталу
4. Сутність та основні положення системи управління капіталом
5. Структурні елементи системи управління формуванням і функціонуванням капіталу

Контрольні запитання до теми

1. Охарактеризуйте поняття «капітал»?
2. Якими є джерела формування капіталу?
3. Що представляє собою структура капіталу підприємства?
4. Якими є принципи системи управління капіталом підприємства?

Практичне заняття 2**Тема: Вартісна оцінка капіталу підприємства**

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План заняття:

1. Економічний зміст вартості капіталу підприємства
2. Сутність вартісно-орієнтованого управління підприємством
3. Стандарти оцінної діяльності

4. Методичні засади оцінювання вартості підприємства

Контрольні запитання до теми

1. Які види вартості ви знаєте?
2. В яких випадках може бути корисною оцінка ринкової вартості капіталу підприємства?
3. Які показники чи моделі можуть визначати вартість капіталу підприємства?
4. Яким чином кореспондується фінансова стратегія із управлінням вартістю капіталу підприємства?
5. Назвіть зовнішні фактори вартості капіталу підприємства.
6. Назвіть внутрішні фактори вартості капіталу підприємства.
7. Чим відрізняються міжнародні та національні стандарти оцінки?
8. Яка роль інформації про підприємство в проведенні оціночних процедур?
9. Як застосовується доходний підхід до оцінювання вартості капіталу підприємства?
10. Як застосовується витратний підхід до оцінювання вартості капіталу підприємства?
11. Як застосовується порівняльний підхід до оцінювання вартості капіталу підприємства?

Практичне заняття 3

Тема: Структура капіталу підприємства

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План заняття:

1. Сутність і моделі структури капіталу
2. Основи теорії Міллера – Модільяні
3. Управління структурою капіталу підприємства

Контрольні запитання до теми

1. У чому полягає сутність структури капіталу підприємства?
2. Які є теорії структури капіталу?
3. Якими є різновиди статичних моделей структури капіталу?
4. Які є види динамічної моделі структури капіталу?
5. У чому полягає сутність оптимальної структури капіталу підприємства?
6. У чому полягає сутність цільової структури капіталу підприємства?
7. Якими є етапи процесу оптимізації структури капіталу підприємства?

Змістовий модуль 2

Особливості управління складовими капіталу підприємства

Практичне заняття 4

Тема: Управління активами підприємства

Обсяг аудиторних годин: 4 год.

План заняття:

1. Управління оборотними активами підприємства
2. Управління необоротними активами підприємства
3. Управління запасами підприємства.
4. Управління дебіторською заборгованістю

Контрольні запитання до теми

1. Активи підприємства, їх сутність і класифікація.
2. Формування складу та структури активів підприємства.
3. У чому полягають відмінності ідеальної, агресивної, консервативної та компромісної моделей фінансування оборотних активів?
4. Як здійснюється управління необоротними активами?
5. Які види запасів може мати підприємство? Від чого залежать їх склад і структура?
6. У чому полягає сутність оптимального розміру закупок?
7. Визначте роль дебіторської заборгованості в збутовій політиці підприємства.
8. Охарактеризуйте чинники, що визначають розмір і структуру дебіторської заборгованості.

Практичне заняття 5

Тема: Управління грошовими активами

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План заняття:

1. Економічна сутність грошового потоку підприємства і класифікація його видів.
2. Процес управління грошовими потоками підприємства.
3. Методи управління грошовими потоками підприємства
4. Основні види грошових активів та вплив на їх розмір в процесі управління капіталом підприємства

Контрольні запитання до теми

1. У чому полягає сутність грошового потоку?
2. Які є види грошових потоків підприємства?
3. Які завдання та принципи управління грошовими потоками?
4. Які етапи управління грошовими потоками підприємства?

5. Які є основні види грошових активів підприємства?

Практичне заняття 6

Тема: Управління власним та позиковим капіталом підприємства

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План заняття:

1. Власний капітал підприємства: структура та джерела формування. Операційний аналіз в управлінні прибутком
2. Управління розподілом прибутку підприємства
3. Позичений капітал підприємства, його сутність та вартість.
4. Необхідність і сутність визначення часової вартості грошей. Компаундирування та дисконтування

Контрольні запитання до теми

1. Які особливості формування власного капіталу підприємства?
2. Які особливості формування позичкового капіталу підприємства?
3. У чому полягає зміст і завдання управління прибутком підприємства?
4. Розрахунок вартості компонентів і середньозваженої вартості капіталу підприємства.
5. Сутність та види компаундирування.
6. Сутність та види дисконтування.

Практичне заняття 7

Тема: Управління інвестиціями

Обсяг аудиторних годин: 2 год.

План семінарського заняття:

1. Зміст і завдання управління інвестиціями.
2. Суть та основи управління реальними інвестиціями.
3. Фінансові інвестиції, їх склад та джерела
4. Інвестиційний портфель і його формування.

Контрольні запитання до теми

1. У чому полягає сутність інвестицій підприємства?
2. Які джерела та форми фінансування інвестицій?
3. У чому полягають завдання управління інвестиціями?
4. Які особливості управління реальними інвестиціями?
5. Які методи оцінки інвестиційних проектів?
6. Які особливості управління фінансовими інвестиціями?
7. Які є види інвестиційних портфелів?

6. Методичні вказівки до самостійної роботи

Самостійна робота студента – це форма організації навчального процесу, яка передбачає виконання студентом запланованих завдань під методичним керівництвом викладача. Вона є важливою складовою навчальної діяльності, що впливає на глибину та стійкість набутих знань і умінь, які допомагають творчо застосовувати їх у майбутній професійній діяльності. На самостійну роботу студентів денної форми з вивчення навчальної дисципліни «Управління капіталом підприємства» виділяється 60 годин (або 67% від фонду часу, запланованого в робочій програмі дисципліни). У зв'язку з цим ряд питань теоретичного характеру студенти вивчають та виконують самостійно за базовою та додатковою літературою.

Розрізняють два основних напрямки самостійної роботи студентів:

- під контролем викладача;
- самостійна позааудиторна робота.

Самостійна робота під контролем викладача здійснюється в аудиторії. Основними її формами є контрольна робота, ділова гра, ситуаційна вправа.

Позааудиторна самостійна робота студентів включає наступні види робіт:

- *роботи обов'язкового характеру:*

1) самостійне вивчення теоретичного (лекційного) матеріалу, підготовка до практичних занять з навчальної дисципліни;

2) виконання домашніх завдань за темами практичних занять;

3) виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;

4) підготовка до заходів поточного та підсумкового контролю;

- *роботи вибіркового характеру:*

1) написання есе на узгоджену з викладачем тему;

2) виступ-презентація за обраною темою есе та/або ІНДЗ;

- *роботи стимулюючого характеру:*

1) участь у наукових конференціях з питань навчальної дисципліни;

2) участь у конкурсах наукових робіт з питань навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідного завдання повинно розкривати наступні питання:

1. Визначення та обґрунтування потреби в основному капіталі підприємства.

2. Обґрунтування раціональної структури основного капіталу підприємства.

3. Оцінка вартості основного капіталу підприємства.

4. Визначення та обґрунтування потреби підприємства в оборотному капіталі

5. Обґрунтування раціональної структури оборотного капіталу;

6. Оцінка вартості оборотного капіталу;

7. Побудова прогнозів та діаграм, що характеризують структуру основного і оборотного капіталу та зміни, що в ній відбуваються.

7. Рекомендована література

Базова:

1. Бережницька У. Б. Капітал підприємства: формування та використання: практикум. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2018. 77 с.
2. Бланк И. А. Управління активами і капіталом підприємства. Київ : Ельга, 2013. 446 с.
3. Бабій О. М., Малишко В. С., Пудичева Г. О. Управління вартістю підприємства : навчальний посібник. Одеса : ОНЕУ, 2016. 207 с.
4. Лановська Г. І., Багацька К. В., Касьянова А. О. Управління вартістю підприємства. Практикум. К. : КНТЕУ, 2020. 28 с.
5. Швиданенко Г. О., Шевчук Н. В. Управління капіталом підприємства : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2006. 440 с.
6. Васьківська К. В., Сич О. А. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. 236 с.
7. Robert Alan Hill. Working Capital Management: Theory and Strategy. 1st edition. 2013.

Додаткова:

1. Воронін А. В. Системний підхід до управління вартістю підприємства. *Економіка і організація управління*. 2016. № 3(23). С. 148–155.
2. Єпіфанова І. Ю., Супрун В. В. Особливості управління капіталом підприємств легкої промисловості. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2020. №5. С. 74-78.
3. Ілляшенко С. М., Голишева Є. О., Колодка А. В. Управління інтелектуальним капіталом підприємства: монографія. Суми : ТОВ «Триторія», 2017. 360 с.
4. Juita-Elena Yusuf, Arwiphawee Srithongrung. 2017. Capital management: Advancing theory and practice. *Journal of Public Budgeting*. DOI: 10.1108/JPBAFM-29-02-2017-B002